

фразеології, реалізацію міжпредметних зв'язків; поетапне (пізнавально-збагачувальний, репродуктивно-діяльний, креативно-дослідницький методи) засвоєння фразеологізмів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балли Ш. Французская стилистика. – Перевод с франц. К.А.Долинина. – М.: Изд.иностран.лит., 1961. – 394 с.; 2. Выготский Л.С. Мышление и речь // Собр. соч. – М.: Высшая школа, 1982. – 469 с.; 3. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука, 1987. – 261 с.; 4. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1986. – С. 3-139; 5. Леонтьев А.А., Сахарный Л.В. Психолингвистика за рубежом. – М.: Наука, 1975. – 285 с.

Карпенко М.О. (Київ, Україна)

Славістика в Київському університеті: віднайдений А.Й. Багмут перший лист П.Й. Шафарика М.О. Максимовичу (до 50-річчя публікації)

У статті висвітлюються особливості змісту й історична роль у розвитку славістичних досліджень в Україні віднайденого А.Й. Багмут першого листа П.Й. Шафарика М.О. Максимовичу.

Ключові слова: славістика, М.О. Максимович, лист П.Й. Шафарика.

В статье освещаются особенности содержания и историческая роль в развитии славистических исследований в Украине найденного А.Й. Багмут первого письма П.Й. Шафарика М.А. Максимовичу.

Ключевые слова: славистика, М.А. Максимович, письмо П.Й. Шафарика.

The article focuses on the first letter of P.Šafarik to M.Maksymovych found by A.Bahmut, its peculiarities and historical role in Slavic studies development in Ukraine.

Key words: Slavic studies, M.Maksymovych, Šafarik's letter

Життєвий шлях і творча діяльність видатного українського й російського вченого-енциклопедиста Михайла Олександровича Максимовича (1804-1873), першого ректора новоствореного в Києві (1834) Університету Св. Володимира, керівника його першого (філософського) факультету, кафедри російської словесності, засновника в 30-ті роки ХІХ ст. першої наукової Київської історико-філологічної школи (далі – КІФШ) на інноваційній основі «нової схеми мов слов'янських», східнослов'янського мовознавства, наукового українознавства, не раз

привертати й привертають увагу дослідників, зокрема вчених-славістів.

Здається, важко що-небудь додати до тієї численної літератури з максимовичезнавства (а тим більше до першоджерел), яка відома зараз спеціалістам і всім, хто цікавиться цією темою, проте слід визнати, що вона все ще повністю не розкрита. Одним із свідчень є перший лист П.Й. Шафарика до М.О. Максимовича, датований 25 вересня 1835 року, який став відомим лише багато років потому. Він до цього часу не отримав фіксації в жодному описі епістолярної спадщини П.Й. Шафарика (1795-1861), не відзначений жодним бібліографічним показником – як в Чехії і Словаччині, так і в Росії і Україні.

Безцінну знахідку – оригінал цього листа (німецькою мовою) – в далекому 1959 році пощастило віднайти в Рукописному відділі Державної публічної бібліотеки УРСР нашої сучасниці Аллі Йосипівні Багмут (1928-2008), випускниці (1952) філологічного факультету Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (далі КДУ), аспірантури по кафедрі слов'янської філології (1955, науковий керівник акад. Л.А. Булаховський).

Лінгвістичні інтереси молодого дослідниці, як і цілого повоєнного покоління українських філологів, формувались у студентські й аспірантські роки під відчутним впливом славістичних ідей КІФШ. Їх носіями у 40 – 50-х роках ХХ ст. були видатні представники української філологічної думки – провідні професори КДУ академіки АН УРСР М.К. Гудзій та М.Я. Калинович, члени-кореспонденти АН УРСР С.І. Маслов та П.М. Попов, професор О.А. Назаревський. Вихованці Університету Св. Володимира, замолоду (1907-1914) активні учасники славетного Семінарію російської філології проф. В.М. Перетца (1870-1935), тоді члена-кореспондента Петербурзької академії наук, згодом (1914) її дійсного члена, вони доклали немало зусиль, щоб наукові досягнення Семінарію й надалі сприяли поширенню й розвитку славістичних ідей КІФШ в Київському університеті як одному з провідних центрів наукової славістики з 30-х років ХІХ ст.

Характерною рисою філологів цієї школи, при всій різноманітності їх творчих уподобань і фахової спеціалізації (фольклористика, мовознавство, літературознавство), була постійна увага до української, російської, ширше східнослов'янської теми – невід'ємного компоненту славістичних досліджень.

У такому творчому контексті, за підтримки видатних славістів-мовознавців – акад. Л.А. Булаховського, проф. М.К. Грунського, проф. П.П. Плюща, доц. П.Д. Тимошенка, наукові розвідки А.Й. Багмут від самого початку отримали необхідну об'єктивність, глибину, українознавчу спрямованість. Завдяки цьому виникло стійке поєднання

західнослов'янської (за основним фахом) та східнослов'янської проблематики, чим позначена вся подальша діяльність проф. А.Й. Багмут – відомого українського богеміста, мовознавця широкого славістичного профілю, провідного співробітника Інституту мовознавства НАН України, доцента, згодом професора Київського університету. Їй довелося не лише розшукати та вперше оприлюднити лист П.Й. Шафарика (1961) [1*], але й запропонувати його першу, оригінальну інтерпретацію, орієнтовану переважно на українські, східнослов'янські виміри.

Того ж року з'явилась публікація В.М. Скрипки, де вміщено інший варіант українського перекладу листа й обрана дещо інша його трактовка. А.Й. Багмут так коментує ситуацію: «Лист Шафарика до М.О. Максимовича публікується вперше. Оригінал листа був знайдений нами восени 1959 року в Рукописному відділі ДПБ УРСР в Києві (шифр Ш 5440). У 1961 році аспірантом Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР В.М. Скрипкою в журналі «Радянське літературознавство» №3 опубліковано повідомлення на цю ж тему й переклад листа П.Й. Шафарика (без оригіналу), про який, за словами В.М. Скрипки, йому стало відомо в кінці 1960 року».

Зрозуміло, що, не дивлячись на спільне джерело дослідження, інтерпретаційні підходи до нього (як і тексти українських перекладів) не є ідентичними. Існує ряд моментів, що формують специфіку інтерпретаційних версій. Так, у статті А.Й. Багмут в полі зору автора – обидва учасника листування, причому на перший план виходить адресат (М.О. Максимович). У В.М. Скрипки («Невідомий лист П.Й. Шафарика до М.О. Максимовича») на першому плані – адресант (П.Й. Шафарик) у зв'язку з пам'ятною датою – 100-річчям від дня смерті [2], й тому коло аналізованих питань дещо інше.

А.Й. Багмут підкреслює, що епістолярні джерела першої половини XIX ст. свідчать про значний інтерес українських вчених (М.О. Максимовича, І.І. Срезневського, О.М. Бодяньського) до чеського народу, його мови, літератури й водночас чеських вчених – до народу українського. На її думку, характерною з цього погляду «є листування двох великих слов'янських вчених (курсив мій. – М.К.) – Павла Йозефа Шафарика й Михайла Олександровича Максимовича... Вони глибоко цікавились мовою, літературою, народною поетичною творчістю, історією та старовиною слов'янських народів». Автор слушно ставить адресанта й адресата поруч, на один рівень; вона підтримує в цьому самого П.Й. Шафарика, який першим звернувся до молодшого колеги як рівного, визнаючи наукові

* Далі цитати подаються в тексті за цією ж статтею.

заслуги дослідника й видавця українських народних пісень («Малороссийские песни», М., 1827), що вийшов на інноваційні українознавчі, східнослов'янські й загальнослов'янські характеристики.

Довгий час існувала думка, що листування П.Й. Шафарика з українськими й російськими вченими в 30 – 40-х роках XIX ст. начебто «почалося після того, як Максимович, на прохання М. Погодіна, послав Шафарикові в Прагу свої книжки (кінець 1839 року)». За відсутністю інших даних, ця дата була наведена Ів. Бриком у праці «Матеріали до історії українсько-чеських взаємин в першій половині XIX ст.», опублікованій у Львові 1921 року [3]. Як там зазначено, «початок листування належить зв'язати з посилкою книжок Максимовичем Шафарикові та його пошаною і прихильністю до Шафарика, що їх розбудили в нього не лише «Slovanské starožitnosti», а й листи Погодіна та Бодяньського – останнього під час побуту в Празі».

Згодом, коли з'явилися підстави (один із листів М.О. Максимовича до О.М. Бодяньського) означити початок листування 1838 роком, ця дата була прийнята чеськими дослідниками, зокрема В.А. Францевим [4] і до кінця 50-х років XX ст. мала право побутувати в славістичній літературі. Знахідка А.Й. Багмут це право порушила, але важко сказати, якою саме мірою: адже інформація про неї, за нашими даними, потрібного поширення все ще не отримала. Зокрема, до біобібліографічного покажчика праць про М.О. Максимовича стаття А.Й. Багмут, де вміщено німецький оригінал і перший український переклад листа, потрапила лише 2006 року, як і повідомлення В.М. Скрипки [5].

Перший лист П.Й. Шафарика до М.О. Максимовича мотивував нову дату початку листування й нову ситуацію. Він став незаперечним доказом того, що спілкування вчених-славістів розпочалося, по-перше, значно раніше, ніж вважалось, а, по-друге, – з ініціативи П.Й. Шафарика, саме при його «пошані і прихильності» до М.О. Максимовича й, можемо думати, не було тоді пов'язане ні з М.П. Погодіним, ні з О.М. Бодяньським, що суттєво уточнює ряд славістичних, зокрема східнослов'янських характеристик. Висока оцінка одним із засновників славістики П.Й. Шафариком «Малороссийских песен» М.О. Максимовича, що відкрили, за словами автора листа, «нове, багате, до цього часу маловідоме джерело як для нашого (слов'янського. – М.К.) народознавства, так і для нашого мовознавства», тут виходить на загальнослов'янський рівень.

Це прямо пов'язано з принциповим для наукової славістики питанням про самостійний статус української мови, котра, як і білоруська, була відсутня в класифікаційній системі слов'янських мов, пропонуваній на

початку XIX ст. «батьком слов'янської філології» Й. Добровським. У 30-ті роки, вже після виходу в світ «Малороссийских песен», де М.О. Максимович, всупереч цій системі, вперше висунув тезу про самостійність української мови [6], П.Й. Шафарик прагнув дещо модифікувати класифікацію Й. Добровського, але це її не вберегло. В процесі тривалої полеміки М.О. Максимовича з Й. Добровським і П.Й. Шафариком на зміну двочленній системі (південні мови, західні мови) вже впевнено йшла тричленна, мотивована «новою схемою мов слов'янських» (східнослов'янські мови, західнослов'янські мови, південнослов'янські мови) [7].

Не виключено, саме тому П.Й. Шафарик так цікавився українознавчими працями молодшого колеги, що зрозумів: східнослов'янська група мов у цілому й кожна з них зокрема (українська, російська, білоруська) мають повне право на самостійний статус, їх доведеться ввести як рівноправні до класифікаційної системи слов'янських мов – рано чи пізно. «Малороссийские песни» стали першим, але відчутним поштовхом для цього [8]. А.Й. Багмут звертає увагу й на вагомість мовознавчого аспекту для обох учасників спілкування, уточнює: «Цікаво відзначити, що, посилаючи Шафарикові першу частину «Истории древней русской словесности», М.О. Максимович висловив сподівання, що якраз зауваження про давню російську мову й діалекти, тобто саме мовознавчі питання, найбільш зацікавлять Шафарика».

Це виявилось справедливим по відношенню до «нової схеми мов слов'янських», про що автор статті говорить: «відкриття Максимовича позитивно було сприйнято Шафариком. Відомі також схвальні слова про це відкриття Максимовича такого видатного російського діалектолога, як В. Даль» [9]. Наведена характеристика вимагає уточнення, тому що словом «відкриття» означено принаймні три мовознавчі інновації М.О. Максимовича: виділення ним у класифікаційній системі, по-перше, окремої руської/східнослов'янської групи; по-друге, в її складі – трьох самостійних мов (малоруської/ української, великоруської/ російської та білоруської); по-третє, – діалектів/ говорів великоруської/ російської мови. В.І. Даль скористався цим поділом у своєму «Толковом словаре живого великорусского языка». Він одним із перших прийняв інноваційну класифікацію слов'янських мов М.О. Максимовича в її повному обсязі, про що свідчать статті В.І. Даля 50 – 60-их років XIX ст. та відповідні характеристики названого словника – від вступу до системи лексикографічних позначок [10].

Лінгвістичні інтереси П.Й. Шафарика щодо східнослов'янських мов, зокрема – української, були досить широкими й далеко не випадковими. Водночас з листуванням тривав активний обмін друкованими працями.

П.Й. Шафарик розпочав його, коли разом з першим листом передав М.О. Максимовичу збірки народних пісень Я. Коллара, Ф.Л. Челаковського, Ф.Сушіла. В архіві чеського вченого зберігаються записи про українські видання («Maloguské knihy»), отримані з Києва, в рукописній спадщині – численні записи про українську мову, зроблені за матеріалами М.О. Максимовича («O maloguském nářecj dle Maximoviče»). З першого листа П.Й. Шафарика відомо, що він в 1835 році почав вивчати українську мову й просить допомогти йому в цьому «словом і ділом» М.О. Максимовича, який за кілька років переслав до Праги чимало своїх публікацій – другу збірку «Українські народні пісні» (1834), з автографом: «Достопочтенному и многоуважаемому у нас г. Шафарику от Максимовича из Киева», яка зберігається в бібліотеці П.Й. Шафарика; «Песнь о полку Игореве» (1837); статті 1830-1840 років; «Критико-историческое исследование о русском языке» (1838), «Историю древней русской словесности» (1839); пізніше передав через О.М. Бодяньського «Сборник украинских песен» (1849); альманах «Киевлянин» (1841, 1850).

Від листування двох видатних славістів збереглося лише два оригінали: перший лист П.Й. Шафарика (1835) і останній (як можна думати) лист М.О. Максимовича (1840). Тексти – німецький оригінал і український переклад першого та російський оригінал другого – А.Й. Багмут навела в своїй статті, відстоюючи слушну думку, що це листування мало вагоме значення для обох кореспондентів: сприяло східнослов'янським інтересам чеського вченого в період підготовки фундаментальної праці «Slovansky národopis» (1842) та підтримало М.О. Максимовича в його славістичних дослідженнях, найперше мовознавчих.

Автор статті нагадує, що інформацію про Україну П.Й. Шафарик отримав від своїх кореспондентів, у тому числі від М.О. Максимовича (надто скромно, на наш погляд, оцінюючи роль останнього). Наступний висновок: ця книга П.Й. Шафарика «знайомила не тільки чехів, а й більш широкі кола – слов'янський і неслов'янський світ – з усіма слов'янськими народами та їх мовами, зокрема з *російською, українською та білоруською*» (курсив мій. – М.К.), де названі три східнослов'янські мови, свідчить про незаперечний вплив славістичної концепції М.О. Максимовича, якою східнослов'янські мови, зокрема українську, вперше введено до класифікаційної системи.

Сьогодні «нову схему» (як і цю концепцію) визнано відкриттям М.О. Максимовича. Невідомо, чи в листах П.Й. Шафарик висловив своє ставлення до цього. Можна думати, що він утримувався від прямих оцінок; принаймні ніде про це не згадано. Проте цілком вірогідно, що тема української мови, східнослов'янська тема з'явилися в «Slovanském národopisu» П.Й. Шафарика як відгук на інноваційні ідеї М.О. Максимовича, про які вченому час від часу доводилось нагадувати. В 1843 році він пише: «... [ніхто] одначе не може

відкинуть одного, що дослідження південноруської мови порівняно з іншими слов'янськими, розпочате мною спершу в згаданому виданні *Малороссійских песен*, М., 1827, потім в *Исследовании о русском языке*, надрукованому в 1838 ... та в *Истории древней русской словесности*, виданій у Києві 1839. У цьому останньому творі я висловив свої спостереження й уявлення про південноруську мову, представив найповніший до цього часу виклад відмінних її властивостей» (примітка: «Першими засобами до того мені були «Славянская грамматика» Добровського, сербські пісні й словник Караджича, також особисті бесіди з Каченовським, Ходаковським, Міцкевичем і Венеліним») [11].

Свого часу А.Й. Багмут не наважилась виділити М.О. Максимовича серед інших кореспондентів: «В період 1836-1840 рр., на який, в основному, припадає й листування з М. Максимовичем, Шафарик листується з Я. Головацьким, І. Вагилевичем, О. Бодянським». Але перший лист П.Й. Шафарика (вересень 1835) передував даному періоду, а названі вчені, як і згадані раніше І.І. Срезневський та П.О. Лавровський, долучилися до української тематики пізніше за М.О. Максимовича, під відчутним впливом його українознавчих ідей. Отже він помітно вирізняється з ряду кореспондентів П.Й. Шафарика – за часом, науковим авторитетом, за рівнем і оригінальністю розробки української, східнослов'янської й загальнослов'янської проблематики.

Слід врахувати, що наступні звернення до першого листа П.Й. Шафарика М.О. Максимовичу не мали такого широкого діапазону поставлених і розглянутих питань, як у А.Й. Багмут. Вже відзначалось, що В.М. Скрипка зосередив свою увагу найперше на особі П.Й. Шафарика. Лист до М.О. Максимовича він оцінює як «надзвичайно цікавий документ», що «проливає яскраве світло на його (П. Й. Шафарика – М.К.) діяльність і наукові плани, ... дає змогу точно датувати початок особистих стосунків Шафарика з Максимовичем». Окремо підкреслено: «до П.Й. Шафарика за наукою їхали звідусіль, у нього побували М. Погодін, І. Срезневський, В. [П. – М.К.] Прейс, О. Бодянський» [2, 121], проте не сказано, що перший лист П. Й. Шафарика, де він фактично звертався «за наукою» до М.О. Максимовича, передував більшості цих поїздок.

Після тривалої перерви, в 90-х роках ХХ ст., нову інтерпретацію запропонує відомий історик В.А. Короткий: «Цей лист свідчить про адекватну оцінку творчості Максимовича провідним австро-угорським славістом, а також про важливість українського чинника у новому світі, де відбулося зародження слов'янських дискурсів. Ще раз наголосимо, що саме завдяки Максимовичу українська проблематика вийшла на європейську арену» [12]. Суттєво, що коли В.А. Короткий через кілька років (2006) знову звертається до першого листа П.Й. Шафарика, він шукає і знаходить, посилаючись на статтю А.Й. Багмут, додаткові інтерпретаційні можливості підтримати пріоритет

М.О. Максимовича у спілкування з П.Й. Шафариком – «основоположником багатьох галузей славістики», одним з перших європейських вчених, що вийшов на східнослов'янські, українські виміри [13].

Сучасна характеристика знайшла відгук і в доповіді (згодом статті) Т.Г. Зарицької на засіданні Круглого столу Міжнародної наукової конференції «Мова і культура» (Київ, 2003): «Нового змісту цей перший лист набуває зараз, в контексті історії Київського університету, славістичної діяльності його першого ректора і професора-словесника М.О. Максимовича. Тому так важливо спеціально нагадати про самий початок листування вчених-славістів» [14], а також про полеміку М.О. Максимовича з Й. Добровським і П.Й. Шафариком щодо класифікації слов'янських мов.

Висновки, зроблені А.Й. Багмут у її ранній роботі, не втратили значення й до сьогодні, але свого часу, на жаль, не отримали достойного визнання, а тим самим – розвитку. Лише значно пізніше, наприкінці 90-х років ХХ ст., стало можливим оцінити справедливості її думок про листування «двох великих слов'янських вчених», як вона вже тоді їх іменувала. Такому осмисленню сприяло нове прочитання наукової біографії і публікації М.О. Максимовича – як фундатора КІФШ, першого професора-славіста Університету Св. Володимира, що в 30 – 40-х роках ХІХ ст. відігравав провідну роль у ствердженні основоположних славістичних постулатів, нової класифікаційної системи слов'янських мов (і народів), східнослов'янської теми Київської Русі. Все це дозволило М.О. Максимовичу – з часом члену-кореспонденту Петербурзької АН, доктору слов'яно-руської філології – зайняти достойне місце «серед універсальних мислителів Європи», як про це сказано в привітанні Московського університету з нагоди 100-річчя «Малороссийских песен» (1927).

Отже в інтерпретації А.Й. Багмут – першовідкривача листа П.Й. Шафарика – отримані важливі результати, інноваційні для 50-х років ХХ ст. і суттєві для нашого часу. Серед них головний – значення листування П.Й. Шафарика й М.О. Максимовича як науково об'єктивного філологічного та історико-культурологічного джерела, що «містить також матеріали про історію слов'янознавства взагалі». Останнє положення, спеціально не розкриті, в процесі подальшого аналізу допомагає вийти на широкі узагальнення. З цим пов'язана через багато років доповідь (згодом стаття) А.Й. Багмут на засіданні Круглого столу Міжнародної наукової конференції «Мова і культура» (Київ, 2004) «Михайло Максимович про класифікацію слов'янських мов» [15].

В цілому склалася яскрава картина творчої взаємодії двох непересічних, видатних особистостей. Кожній із них належить провідна роль в історії наукової славістики, становлення якої прийнято датувати кінцем ХVІІІ – першими десятиріччями ХІХ ст. У такому ракурсі листування П.Й. Шафарика з М.О. Максимовичем отримує особливе значення для характеристики не лише

персоналій (що теж важливо), але й історичних ситуацій, умов становлення й розвитку славістики як комплексної науки з широким діапазоном дії, а також славістичних традицій КІФШ, які завдяки М.О. Максимовичу склалися в Університеті Св. Володимира від самого його заснування (1834) [16].

Введення до активного наукового обігу першого листа П.Й. Шафарика М.О. Максимовичу має незаперечну цінність і перспективу в різних вимірах, актуальних для сучасної науки.

З цієї точки зору доцільно представити тут як першоджерело оригінал листа П.Й. Шафарика М.О. Максимовичу від 25 вересня 1835 року німецькою мовою (Додаток 1), його перший (1959) український переклад А.Й. Багмут (Додаток 2), а також перший (2010) повний переклад російською мовою В.Ю. Залевської (Додаток 3).

Додаток 1.

Перший лист П.Й. Шафарика до М.О. Максимовича
(оригінал німецькою мовою)

Hochwohlgeboren Herr!

Ew. Hochwohlgeboren preiswürdiges Bemühen, die Schätze der Kleinrussischen Volkspoesie durch den Druck bekannt zu machen, und hierdurch eine neue, ergiebige, bisher wenig beachtete Quelle für unser Volksthum, so wie nicht minder für unsere Sprachkunde zu erschließen, ist so erfreulich und berechtigt alle Freunde der slawischen Literatur zu so großen Hoffnungen, dass es Sie nicht befremden darf, wenn ein entfernter Unbekannter es wagt, Ihnen mittel dieser Zeilen die Gefühle seiner aufrichtigen Hochachtung auszusprechen. Empfangen Ew. Hochwohlgeboren durch die gütige Vermittlung des Herrn von Kirjejewski als einen Beweis meiner Hochschätzung und als ein kleines Andenken von mir ein Paar Sammlungen von Volksliedern aus unseren Ländern, namentlich 1) Zpěwanky slowenské, wzdal Jan Kollár, w Budjň 1834–35.8°, 2 Bde, 2) Slowanské národnj pjsně, wzdal Frant. Lad. Čelakowský, w Praze 1822–27.8°, 3 Hefte, 3) Pjsně Morawské, wzdal F.S. (Sušil), w Brně 1835.8°. Es würde mich ungemein freuen, wenn Sie mich über den Fortgang der Herausgabe Ihrer kleinrussischen Liedersammlung gütige benachrichtigen wollten, und noch mehr, wenn Sie es nicht verschmähten, mit mir in eine dauernde literarische Verbindung zu treten, und mich bei meinem kaum angefangenen Studium des Kleinrussischen mit Rath und Tat zu unterstützen.

Mit vorzüglichen Hochachtung verharrend
Ew. Hochwohlgeboren ergebenster Diener
Paul Joseph Schaffarik
Doct. der Philos.
Prag den 25. Sept. 1835. N. St.

Додаток 2.

Перший лист П.Й. Шафарика до М.О. Максимовича
(український переклад А.Й. Багмут)

Вельмишановний пане!

Ваші гідні похвали зусилля, спрямовані на те, щоб опублікувати, видавши друком, скарби малоруської народної поезії і тим самим відкрити нове, багате, до цього часу маловідоме джерело як для нашого народознавства, так і для нашого мовознавства, настільки радують всіх прихильників слов'янських літератур і сповнюють їх великими надіями, що хай Вас не дивує, коли далекий невідомий Вам чоловік наважується висловити Вам в цих рядках почуття своєї щирої поваги.

Прийміть, вельмишановний пане, через ласкаве посередництво пана Киреевського, на знак моєї глибокої пошани і як маленький подарунок від мене кілька збірок народних пісень з наших країв, а саме:

1. Словацькі співанки, видав. Ян Коллар, в Будині, 1834-35, 8⁰, 2 тома;
2. Слов'янські народні пісні, видав Франт. Лад. Челаковський у Празі, 1822-27, 8⁰, 3 вип.
3. Моравські пісні, видав Ф.С. (Сушіл), в Брно, 1835. 8⁰.

Мне б надзвичайно порадувало, коли б Ви люб'язно мене повідомили про дальший вихід у світ видання Вашого збірника малоруських пісень, а ще більше порадувало, коли б Ви не відмовили вступити зі мною у тривалий письмовий зв'язок і допомогли мені словом і ділом у вивченні малоруської мови, яке я тількино починаю.

З найщирішою повагою залишаюсь Ваш,
вельмишановний пане, найвідданіший слуга

Павел Йозеф Шафарик

доктор філософії

Прага, дня 25 вересня 1835 Н.ст.

Додаток 3.

Перший лист П.Й. Шафарика до М.О. Максимовича
(російський переклад В.Ю. Залевської)

Милостивый государь!

Ваши достойные похвалы усилия познакомить с сокровищами малорусской народной поэзии через их публикацию, открыв таким образом новый, богатый, малоизвестный до сих пор источник для нашего народоведения и не в меньшей мере для нашего языкознания, являются столь отрадными для всех друзей славянской литературы и так их обнадёживают, что Вас не должно удивить, если далекий неизвестный человек отважится высказать Вам в этих строках чувство своего искреннего уважения. Примите, милостивый государь, при любезном содействии господина Киреевского, в знак моего глубокого уважения и в качестве

скромного подарка от меня несколько сборников народных песен из наших краёв, а именно:

1. Спеванки словенске, изд. Ян Коллар, в Будине, 1834-35, 8⁰, 2 тома;
2. Славянские народные песни, изд. Франт. Лад. Челаковский в Праге, 1822-27. 8⁰, 3 выпуска.
3. Песни моравские, изд. Ф.С. (Сушил) в Брно, 1835. 8⁰.

Меня бы чрезвычайно обрадовало, если бы Вы любезно сообщили мне о дальнейшем издании Вашего сборника малороссийских песен и ещё больше порадовало, если бы Вы не отказались вступить со мной в длительное литературное общение и помочь мне словом и делом в изучении малорусского языка, которое я только лишь начинаю.

С глубочайшим почтением остаюсь Ваш,
милостивый государь, преданнейший слуга

Пауль Йозеф Шафарик
доктор философии

Прага, дня 25 сентября 1835 Н. ст.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Багмут А.Й.* Листування М.О. Максимовича і П.Й. Шафарика // Слов'янське мовознавство. – 1961. – Вип. 3. – С. 291; 2. *Скрипка В.М.* Невідомий лист П.Й. Шафарика до М.О. Максимовича // Радянське літературознавство. – 1961. – № 3;
3. *Брик Ів.* Матеріали до історії українсько-чеських взаємин в першій половині XIX ст. // Українсько-руський архів. – Т. XV. – Львів, 1921; 4. *Frančev V.* Korespondence Pavla Josefa Šafarika. – Т. 1. – Прага, 1927; 5. Максимович Михайло Олександрович // Ректори Київського університету. 1834-2006 / В.В. Скопенко В.А., Короткий Т.В., Табенська, І.І., Тіщенко Л.В. – К., 2006. – С. 38; 6. *Ягич І.В.* История славянской филологии // Энциклопедия славянской филологии. – Вып. 1. – СПб., 1910. – С. 492;
7. *Карпенко М.О.* Біля витоків східнослов'янського мовознавства в Київському університеті Св. Володимира // Педагог, вчений, патріот. Матеріали наукової конференції, присвяченої М.О. Максимовичу (грудень 1994). – К., 1997; *Карпенко М.О.* Полеміка М.О. Максимовича з Й. Добровським та П.Й. Шафариком щодо класифікації слов'янських мов (з історії східнослов'янського мовознавства) // Наукові записки Академії наук вищої школи України. – 1999. – Вип. 2;
8. *Максимович М.А.* История древней русской словесности // М.А. Максимович. Собрание сочинений / Под ред. А.А. Котляревского. – Т. 3. – К., 1880; 9. *Даль В.И.* О наречиях русского языка // Вестник Императорского русского географического общества. – 1852. – Кн. 5; *Владимир Даль* Толковый словарь живого великорусского языка. – Т. 1.: А-З. – М., 1955; 10. *Карпенко М.А.* «Малороссийские песни» М.А. Максимовича, его славистическая концепция и «Толковый словарь живого великорусского языка» В.И. Даля // Владимир Иванович Даль и современные филологические исследования. – К., 2002. – С. 170-180; 11. *Максимович М.А.* О малороссийском произношении местных имен // Максимович М.А. Собрание сочинений. – Т. 3. – К., 1880. – С. 330-331;

12. *Короткий В.А.* Замість висновків: Михайло Максимович у контексті «винайдення України» // Короткий В., Біленький С. Михайло Максимович та освітні практики на Правобережній Україні в першій половині XIX ст. – К., 1999; **13.** *Короткий В.А.* До Павла Шафарика // Михайло Максимович. Листи. – К., 2004. – С. 281-283; **14.** *Зарицька Т.Г.* Перший лист П.Й. Шафарика до професора-славіста Університету Св. Володимира М.О. Максимовича (1835) // Мова і культура. 2005. – Вип. 8. – Т. VIII. – С. 271; **15.** *Багмут А.Й.* Михайло Максимович про класифікацію слов'янських мов // Мова і культура. – 2004. – Вип. 7. – Т. 3. – С. 345-348; **16.** *Карпенко М.А.* «Новая схема языков славянских» М.А. Максимовича и становление Киевской историко-филологической школы в Университете Св. Владимира // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 2004. – №5.

Колесник В.А. (Одеса, Україна)

У истоков одесской болгаристики

У статті розглянуто етапи розвитку та становлення болгаристики як науки в Одеському університеті у різні періоди його існування – у Ришельєвському лицейі, Новоросійському університеті, Одеському національному університеті ім. І.І.Мечникова.

Ключові слова: болгарська мова, болгаристика, Ришельєвський лицей, Новоросійський університет, болгарські переселенські говірки.

В статье рассмотрены этапы развития и становления болгаристики как науки в Одесском университете в разные периоды его существования – в Ришельевском лицее, Новороссийском университете, Одесском национальном университете им. И.И. Мечникова.

Ключевые слова: болгарский язык, болгаристика, Ришельевский лицей, Новороссийский университет, болгарские переселенческие говоры.

Odessa National University is a scientific centre of Slavonic studies in Ukraine. The University has its long-standing traditions to study languages and literature of south Slavonic peoples. The foundation of Novorossiyskiy university (1865) was partially caused by the desire of Russian government to attract Slavs in particular Bulgarian. Slavonic scholars of Odessa the problem of language contacts, the problem of intersection between Russian and Bulgarian, Ukrainian and Bulgarian dialects in our region.

Key words: Bulgarian language, Novorossiyskiy university, Odessa National University, Bulgarian transmigratory dialects.

Одесский национальный университет имени И.И.Мечникова имеет давние традиции в изучении языков и литератур южнославянских народов, в установлении научных связей с деятелями культуры славянских стран на Балканах.